

**ЎЗБЕКИСТОН ВА ҚОЗОҒИСТОН ЎРТАСИДАГИ СТРАТЕГИК
ХАМКОРЛИКНИНГ АХАМИЯТИ ВА ДОЛЗАРБЛИГИ, ШУНИНГДЕК УШБУ
ДАВЛАТЛАРНИНГ БИР-БИРИГА ИҚТИСОДИЙ-СИЁСИЙ ТАЪСИРИ**

Алимов Абдорбек Равшанбек ўғли

Аннотация: Ушбу мақолада икки туркий тили давлатнинг ўзаро алоқалари ҳамда истиқболми дастурлари ҳамда давлатларнинг халқаро даражадаги ўзгаришларга ҳам сабаб бўлиш масалалари ёритилиб ўтилган.

Калит сўзлар: давлат, БМТ, ШХТ, капитал, трансчегаравий йшл харитаси, маданий-гуманитар.

Annotation: In this article, the mutual relations and promising programs of the two Turkic-speaking countries, as well as the issues of causing changes at the international level of the countries, are covered.

Key words: state, UN, CIS, capital, cross-border economic map, cultural and humanitarian.

КИРИШ

Халқаро муносабатларнинг шаклланиши яқин қўшничилик ва чегаравий алоқалардан бошланади. . Тили ва маданияти бир бўлган давлатларнинг муносабатларини шаклланиши ҳам тарихий ривожланган жараёндир. Шу мақсадда Ўзбекистон ва Қозоғистон давлатлари ўзаро тарих орқали боғланиб келажак билан шакланган иттифоқчи давлатлардир. Ушбу мақолада мазкур давлатларнинг ўзаро савдо-иқтисодий алоқалари келгуси давр истиқболидаги стратегик режалари ёритилиб ўтилган.

Хар бир давлатнинг энг яқин стратегиг шериги бу бевосита унинг чегарадош қардош қўшниси хисобланади. Ўзбекистон Республикаси жойлашуви жihatдан Марказий Осиё(Ўрта Осиё) худудида эканлиги туфайли унинг энг яқин ва энг катта шу билан бирга нисбатан ривожланган қўшниси бу шубхасиз Қозоғистон Республикасидир. Икки давлатнинг ўзаро муносабатлари умумий дўстлик ва яхши қўшничилик тамойиллари асосида шаклланган..

Собиқ Совет иттивоқининг парчаланишидан сўнг бу пайдо бўлган бир неча суверен давлатлар қаторида бу икки давлатнинг мавжудлиги келгуси халқаро иқтисодий-ижтимоий, сиёсий алоқаларнинг юзага келишига замин яратди. 1992 йил ноябрь ойида Ўзбекистон ва Қозоғистон

Ўртасида дипломатик муносабатлар ўрнатилди. Бу вақтдан бошлаб ижтимоий-сиёсий, савдо-иқтисодий ва маданий-гуманитар соҳаларда икки томонлама ҳамда кўп томонлама ҳамкорликнинг устувор ёналишлари белгилаб берилди.

Хар бир мамлакатнинг узоқ муддатли ва изчил ривожланиши бутун минтақанинг барқарорлиги ва фаровонлиги билан узвий боғлиқлигига алоҳида эътибор қаратилмоқда. Биргаликдаги саъй-ҳаракатлар натижасида Марказий Осиёда мутлақо янги сиёсий муҳит вужудга келди. Минтақа халқаро дипломатия, сиёсий фаоллик ва иқтисодий ривожланишнинг янги маркази сифатида шаклланимоқда.

Халқаро ташкилотларга аъзолик бу давлатнинг ташқи сиёсатдаги мавқеини белгилаб беради. Зеро хар бир давлат ташқи сиёсатни бир меъёردа олиб боришни қўллаб қувватлайди. Икки давлат халқаро сиёсат масалаларида бир-бирини қўллаб-қувватлаб, халқаро ташкилотлар – БМТ, ШҲТ, МДҲ, Иқтисодий ҳамкорлик ташкилоти, Ислом ҳамкорлик ташкилоти, Туркий давлатлар ташкилоти, Оролни қутқариш халқаро жамғармаси ва бошқа ташкилотлар доирасида самарали ҳамкорлик қилмоқда.

Жорий йилнинг февраль ойи ўрталарида Ўзбекистон ташқи ишлар вазири Бахтиёр Саидов расмий ташриф билан Қозоғистонда бўлди. Ташриф давомида Ўзбекистон ТИВ раҳбари Президент Қасим-Жомарт Тоқаев томонидан қабул қилинди ва Бош вазир ўринбосари – ташқи ишлар вазири Мурат Нуртлеу билан музокаралар ўтказди.

Қозоғистон Ўзбекистоннинг учинчи йирик ташқи савдо ҳамкори бўлиб, мамлакатимиз умумий савдо ҳажмининг 9,3 фоизини ташкил этади. Сўнги беш йилда мамлакатларимиз ўртасидаги товар айирбошлаш пандемия оқибатларига қарамай барқарор ўсиб бормоқда. 2023 йилда бу кўрсаткич 4,4 миллиард АҚШ долларини ташкил қилди.

Бугунги кунда Ўзбекистонда 1250 дан ортиқ Қозоғистон корхонаси, Қозоғистонда эса ўзбек капитали иштирокида 1400 дан ортиқ компания фаолият кўрсатмоқда.

Ўзбекистон-Қозоғистон ҳамкорлигини ривожлантиришнинг устувор йўналишларидан яна бири – бу транспорт коммуникациялари соҳасидир. Мамлакатларимиз автомобиль ва темир йўллари ўзаро интеграциялашган. Ушбу муҳим алоқа тармоғи учинчи давлатлар учун транзит вазифасини ўтаяпти. 2023 йилда темир йўл транспортида

халқаро ташиш ҳажми 23,46 миллион тонна, автомобиль транспортида 2,1 миллион тонна, ҳаво транспортида эса 90 минг тоннани ташкил этди.

Икки томонлама савдо-иқтисодий ҳамкорликнинг фаол йўналишлари инвестиция, саноат, қишлоқ хўжалиги, энергетика, фармацевтика, қурилиш ва бошқа соҳалардир. Бу саъй-ҳаракатларга қўшимча туртки бериш мақсадида қўшма Халқаро саноат кооперацияси маркази ташкил этилди.

Ҳудудлараро алоқалар ўзаро ҳамкорликнинг янада мустаҳкамланишига сабаб бўлаётир. 2018 йилдан бошлаб икки томонлама ҳамкорликнинг янги механизми – Ҳудудлараро ҳамкорлик форуми ишга туширилди. Бугунги кунга қадар учта шундай форум ўтказилди. Икки давлатнинг чегарадош вилоятлари раҳбарлари ўзаро маҳсулот етказиб бериш, янги ҳамкорлик лойиҳаларини ишлаб чиқиш масалаларида яқиндан ҳамкорлик қилиб келмоқда.

Ўзбекистон ва Қозоғистон тарихий, маънавий ва маданий яқинликдаги яхши қўшнилар, шунингдек, Марказий Осиё салоҳиятини мустаҳкамлаш, бутун минтақада тинчлик ва фаровонликни таъминлашга ҳисса қўшаётган ишончли стратегик ҳамкорлардир.

Ўзбекистон ва Қозоғистон халқлари Марказий Осиёнинг қадимий тамаддунининг ворислари бўлиб, улар ўз аجدодларининг анъаналари, қадриятлари, маданий-маънавий меросини асраб-авайлаб келмоқда. Ушбу муҳим омил икки давлат ўртасидаги маданий-гуманитар ҳамкорликни ривожлантириш учун мустаҳкам асос бўлиб хизмат қилаяпти.

Тарихий алоқаларни мустаҳкамлашга, шунингдек, икки давлат ҳудудларида истиқомат қилаётган ўзбек ва қозоқ миллатлари вакиллари ҳам муносиб ҳисса қўшмоқда. Юртимиздаги қозоқ миллати вакиллариининг ўз она тилини асраб-авайлаши учун барча шароитлар яратилган. Хусусан, юртимизда 400 та мактабда қозоқ тили ўқитилади, 162 та мактабда таълим фақат қозоқ тилида ташкил этилган. Қозоқ тилида олий ва касб-ҳунар таълими олиш учун Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, Қорақалпоқ давлат университети, Гулистон давлат университети, Нукус, Жиззах ва Навоий давлат педагогика институтларида қозоқ тили ва адабиёти факультети ва кафедралари мавжуд.

Олий таълим соҳасида икки мамлакат университетлари ўртасида ҳамкорлик бўйича 280 дан ортиқ шартнома ва меморандумлар

тузилган. 2022 йил 22 декабрь куни Олий ва олий таълимдан кейинги таълим соҳасида ҳамкорлик тўғрисида битим имзоланди.

Ўзбекистонда ҳар йили Қозоғистон олий ўқув юрларининг кўргазма ва ярмаркалари – Қозоғистон таълими кунлари ўтказилади. Уларда маҳаллий консалтинг компаниялари кўмагида Қозоғистоннинг 40 га яқин университетлари вакиллари қатнашади.

Шунингдек, Ўзбекистон ва Қозоғистон олий ўқув юрлари ўртасида тақшма таълим дастури амалга ошириляпти ва уларда 188 нафар талаба таҳсил олмоқда.

Бундан ташқари, икки мамлакат Фанлар академиялари ўртасида самарали ҳамкорлик йўлга қўйилган. У анъанавий тарзда ихтисослашган институтлар даражасида амалга оширилади. Давлат раҳбарлари ўртасидаги мулоқотларда илм-фан, таълим, маданият, санъат, туризм, спорт ва бошқа соҳалардаги ҳамкорликни янада фаоллаштиришга интилиш қатъий таъкидланади.

Сўнги йилларда Ўзбекистон ва Қозоғистонда кўплаб маданий-маърифий тадбирлар – маданият ва кино кунлари, спорт мусобақалари ўтказилаётганини ҳам алоҳида таъкидлаш керак. Ўзбекистон ва Қозоғистоннинг ижодий жамоалари икки мамлакатда ўтказилаётган халқаро танлов, фестиваль, ярмарка ва кўргазмаларда мунтазам иштирок этмоқда.

2022 йилда Ўзбекистон бўйлаб қозоқ халқининг буюк фарзанди, маърифатпарвар шоир ва мутафаккир, эзгулик ва дўстлик куйчиси Абай Қўнонбоев ҳаёти ва ижодига бағишланган тадбирлар бўлиб ўтди. 2022 йил декабрь ойида Ўзбекистонга олий даражадаги давлат ташрифи чоғида икки давлат раҳбарлари буюк қозоқ шоири ва мутафаккири меросига бағишланган кўргазмани биргаликда томоша қилдилар.

Шу ўринда таъкидлаш керакки, бундай тадбирлар яқин дўстона ришталарни мустаҳкамлаш баробарида, икки халқнинг шонли ўтмиши ва бугунги ҳаётига ўзаро қизиқишни яққол намоён этади.

Икки томонлама ҳамкорликнинг яна бир истиқболли йўналиши – бу туризмдир. Давлатларимизнинг географик жиҳатдан яқинлиги, шунингдек, улкан тарихий-маданий мерос ва сайёҳлик имкониятлари мавжудлигини инобатга олган ҳолда томонлар ягона туризм брендини яратиш ва сайёҳлик кластерларини ташкил этиш масаласини кўриб чиқмоқда.

2021 йил январь ойида Ўзбекистон ва Қозоғистон ўртасида ўзаро сайёҳлик оқимини кўпайтиришни назарда тутувчи “Йўл харитаси” имзоланди. Ўзаро сайёҳлик оқимини кўпайтириш йўналишидаги ишлар самараси ўлароқ, мамлакатимизга келаётган қозоғистонлик туристлар сони изчил ортиб бораяпти. Хусусан, қўшни давлатдан юртимизга келаётган сайёҳлар сони 2021 йилдан буён уч бараварга ошиб, 1,3 миллионга етди.

Бир сўз билан айтганда Ўзбекистон-Қозоғистон ўртасидаги ҳамкорликнинг мавжудлиги икки давлат учун ҳам худди сув ва ҳаво каби муҳимлиги билан бошқа ҳамкорлардан ажралиб туради. Шу сабабли ушбу далаатлар ўртасида стратегик шерикчилик келгуси даврларда ҳам олиб борилиши рад этиб бўлмас ҳақиқатдир.

Фойдаланилган адабиётлар:

- 1.Ўзбекистон Республикаси Конституцияси. 30.04.2023й янги тахрир
2. “Буюк келажакимизни мард ва олий жаноб халқимиз билан қураимиз” Ш.М.Мирзиёев 2016 Тош.ш
- 3.Ўзбекистон Республикаси билан Қозоғистон Республикаси ўртасида иттифоқчилик муносабатлари тўғрисидаги Шартнома (Тошкент, 2022 йил 22 декабрь)
- 4.Wikipedia манбааси